

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524

Anlama ve Gelenek: Hans-Georg Gadamer'in Felsefi
Hermeneutiğinde Anlamada Geleneğin Rolü Sorunu

Yazar: Mehmet ULUKÜTÜK
(Bilsam yayınları, İstanbul 2013)

Yazar / Author

Selin KAYA

Arş. Gör., KSÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı. Kahramanmaraş/Türkiye
selinkaya4434@gmail.com

Makale Türü/ Article Types: Kitap Tanıtımı / Book Reviews

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 12/11/2017

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 21/12/2017

Makale Yayın Tarihi: 27/12/2017

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Temmuz-Aralık / July-December

Yıl / Year: 15

Sayı / Issue: 30

Sayfa /Page: 635-640

Kitap Tanıtımı

Anlama ve Gelenek: Hans-Georg Gadamer'in Felsefi Hermeneutiğinde Anlamada Geleneğin Rolü Sorunu

Yazar: Mehmet ULUKÜTÜK

Bilsam yayınları, İstanbul 2013, 180s.

Felsefi mirasımızı bize ait kılmak ve özgün bir felsefi söyleme sahip olmak, kökleri geçmişe bağlı bir gelecek oluşturma konusundaki eksikliğimiz, asli bir ihtiyaç olarak kendisini gün geçtikçe daha fazla hissedilmektedir. Bu ihtiyacın aksine, genel ve toplumsal bir söylem olarak, gelenek ve modernite çatışır iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problem durumunu konu edinen birçok çalışma olmakla birlikte, *Anlama ve Gelenek* adlı eserin, bu iki tutumun dışında yer alması bizi bu kitap tanıtım yazısını yazmaya yöneltmiştir. Eser, akli, hem geleneği oluşturan hem de gelenekten beslenen bir unsur olarak karşımıza çıkarmakta ve Hermeneutiğe yeni bir ufuk açan Gadamer'in felsefi hermeneutiğini gelenek fikrini anlama bağlamında ele almaktadır.

Toplamda yüz seksen sayfa olmakla beraber Heidegger'in *Nedir Bu Felsefe* isimli küçük ama derin risalesi kadar önemli ve dikkatle okunması gereken, on dört sayfalık zengin bir bibliyografyaya sahip olan eser, bu konuda araştırma yapmak isteyenlere hazırlanmış bir kılavuz niteliğindedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, düşüncenin geleneği, geleneğin de düşüncüyü değiştirip dönüştürdüğünü ve anlamının da ancak bir gelenek, başka bir ifadeyle bir paradigma çerçevesinde mümkün olduğunu göstermekte ve gelenek-modernlik çalışmaları içerisinde bu farkı ile öne çıkmaktadır.

Elimizdeki eser, önsöz, giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. *Anlama ve Gelenek*'in ilk bölümünde üç alt başlık yer almaktadır. *Hermeneutiğin Tarihsel Serencamı* isimli ilk başlıkta hermeneutiğin, Antik çağdan Modern zamanlara kadar olan süredeki anlam içeriğine,

gelişim ve dönüşümünün yönüne yer verildikten sonra, Gadamer'in hermeneutiğinin tarihsel kökeninin Platon'un *İon* adlı diyalogundan hareketle oluştuğunu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Gadamer'in Hermeneutiğinin Dilthey, Schleiermacher ve Heidegger hermeneutiğinden nasıl farklılaştığına, Gadamer ile hangi aşamalarla felsefi bir etkinliğe dönüştüğüne, hermeneutiğe hangi filozofun nasıl katkıda bulunduğuna ve onu nasıl algıladığına filozofların fikirleri karşılaştırılarak yer verilmiştir.

Gadamer'in Problematigi isimli ikinci alt başlıkta ise, Gadamer'in anlama ve yorumlama düşüncesini anlamak için onun felsefi arka planına onun felsefesini oluşturan etkenlere yer vermiş bunun gereğini de yazar şu ifadelerle açıklamıştır: “*Gadamer'in felsefi hermeneutiği ve etkileşimde olduğu filozof ve akımları bilmenin onun felsefesini anlamak bakımında hayati bir önemi vardır*”(S.51)

Gadamer'in Hermeneutiğinin Ruhu isimli ilk bölümün son başlığında ise, Gadamer'de anlamının bir gelenek içinde dil vasıtasıyla hermeneutik zeminde vuku bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Gadamer'de gelenek algısının diğer hermeneutik filozoflardan farkı ve Gadamer'de Hermeneutik- Gelenek- Tecrübe- Diyalog ilişkisi ele alınmış ve Gadamer'de dilin öneminin diyalog kavramından kaynaklandığı üzerinde durulmuştur. Son olarak Hermeneutik zeminde gelenek- modernlik ilişkilerine ve bazı problem başlıklarına değinildikten sonra yazar, Gadamer hermeneutiğinde Gelenek kavramının farklılığını ve bu farklılığın sebeplerini şu cümlelerle ifade etmektedir: “*Çağdaş felsefede gelenek kavramı biraz muhafazakârlık çağrışımları uyandırmasına ve literatürde artık “itibarını kaybeden gelenek” gibi başlıklara sıkça rastlamamıza rağmen Gadamer, bize, bir anlama faaliyetinden söz etme imkânının ilk şartının, bir tarihselliğe ve geleneğe ait olmak, bir geleneğin içinden bakmak ya da içinden baktığı geleneğin farkına varmak olduğunu söyler.*”(s.52) Gadamer hermeneutiği, tarihsel mirası yorumlama yoluyla muhafaza edilmesini savunurken muhafazakar bir yön teşkil etmekte, her yorumlamanın bir tercüme olması sebebiyle de gelenekten özgürleşmekte ve reformist bir yöne sahip olmaktadır.

Eserimizin ikinci bölümü ise, *Gadamer'in Hermeneutiginde Anlamada Geleneğin İmkânı ve Mümkün Sonuçları* ismini taşımakta ve dört alt başlıktan oluşmaktadır. *Anlamanın Önyargısallığı İçindeki Geleneksellik* isimli ilk alt başlıkta Gadamer'in ön yargı kavramı analiz edilmiştir. Ön yargı kavramının Gadamer'de şeylerin kendilerinden kaynaklandığı iddiasından dolayı, anlamanın sujenin kendi ön kanaatlerinden hareketle gerçekleşmesinin çok doğal olduğu üzerinde durulmuştur. Her insanın geçmiş birikimi ve dolayısıyla ön bilgi ve kanaatlerinin farklı olması nedeniyle ancak, suje ile objenin ortak noktada buluşarak *Ufukların Kaynaşması* sonucu anlama gerçekleşmektedir. Bu nedenle yanlış-doğru ikililiklerinden uzak, farklı anlamalar olarak nitelenen ön yargı kavramı, Gadamer'in gelenek- akıl ilişkisi çerçevesi içerisinde anlam çözümlenmeleriyle açıklanır. *Ufukların Kaynaşmasının Ortamı Olarak Gelenek* isimli ikinci başlıkta, Gadamer'in *Ufukların Kaynaşması* nitelemesiyle yazarın ve yorumcunun anlam ufku ve ön yargılarını bir nebze aşarak ortak bir ufukta bir araya gelip anlamayı gerçekleştirdiğinden bu anlamanın da ancak bir diyalog yani dil çerçevesinde olduğu düşüncesine ve düşüncenin oluşumunun arka planındaki isimlere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. *Dilin Evi Olarak Gelenek* isimli üçüncü başlıkta, Gadamer'e göre, insanın anlama ve yorumlama üzerinde konuşmasını sağlayan şeyin ön yargı olduğu ve bu nedenle aslında doğru anlamanın ancak yaşamın tek anlamlandırıcısı olarak görülen dile gereken önem verildiği taktirde mümkün olduğu üzerinde durulmaktadır. *Anlamanın İmkânı Ve Sonucu Olarak Gelenek* isimli son alt başlıkta ise, Gadamer'in zamansal uzaklığı aşmada üzerinde durduğu hermeneutik deneyim ve tarihsel anlamada esas alınacak unsur olan tarihsel etki düşüncesi çözümlenmektedir. Şunu söylemeden geçmemek gerekir ki, Gadamer'e göre tarihsellik kapatılacak bir mesafe olmaktan ziyade, sürekli bir şekilde tarihsel gerçeklik ile tarihsel anlama arasındaki ilişki aracılığıyla tarihsel nesnenin yeniden anlaşılması sonucu sağlanan süreklilik sayesinde, tarihsel bilincin merkezi olan geleneği oluşturan bir unsurdur. (s.87-88)

Anlama ve Gelenek isimli eserin, *Gadameryan Hermeneutikte Gelenek İçinde Anlamanın Bazı Sorunları* isimli üçüncü ve son bölümde ise, dört alt başlık karşımıza çıkmaktadır. *Gelenek İçinde Anlama Versus Yöntemli Anlama* isimli ilk alt başlıkta, Gadamer'in yöntem eleştirisinin hermeneutiği yöntemin kıskacından çıkarıp ontolojik temelli yaklaştığı ve bu sayede anlamada yabancılaşmanın aşılacağını ileri sürdüğü üzerinde durulur. Gadamer'e göre anlama, şu ifadelerle yer bulur; *Hermeneutik araştırmanın ontolojik karakteri özne şemasını, özne ve nesnenin temelde birbirine yani aynı dünyaya nasıl ait oldukları sorusu üzerinde yoğunlaşarak aşar. "Anlama" "mevcut 'nesne' ile değil, fakat onun etki tarihi ile olan öznel bir ilişkidir; diğer bir deyişle, anlama anlaşılabilir şeyin varlığına aittir (s.99.)*

Gelenek İçinde Metin-Yazar-Okur Diyalektiğini Kurma Sorunu: Gadamer *Versus* Hirsh Ve Betti adlı ikinci alt başlıkta ise yazar, Gadamer hermeneutiğinin Schleiermacher ve Dilthey ile ilişkisini ele aldıktan sonra Gadamer hermeneutiğinin bu iki düşünürden ayıran özellikleri aydınlatmak için onu, Hirs ve Betti ile karşılaştırarak ele almıştır. Bize göre, Gadamer'in anlama ve hermeneutik düşüncesi buradaki karşılaştırma sonucu derin çizgilerle okuyucunun zihninde belirginleşmektedir. *Modernite-Gelenek İlişkileri: Gadamer Versus Habermas* isimli ikinci alt başlıkta öncelikle bu tartışmanın temel hususlarına yer verilmiş ve her tartışma konusu, Habermas'ın eleştirisi ve Gadamer'in bu eleştirilere verdiği cevaplar şeklinde sunulmuştur. Aralarındaki temel tartışma hususlarından biri, gelenek ile akıl arasındaki ilişkinin mahiyeti hakkında olmakla beraber, bir diğer temel husus olan iktidar ve ön yargı kavramlarının birbiriyle ilişkileri bu bölümde diyalog havasında ele alınmıştır. *Anlamanın Oyunsallığının Varlık Nedeni Olarak Gelenek: Gadamer Versus Wittgenstein* isimli son bölümün son alt başlığında ise, oyunsallık çerçevesinde filozofların dile karşı konumunun bu son bölümde ele alınması manidar gelmektedir, zira anlamanın gerçekleştiği çerçeve dil olmakta ve kitabımızda da *"Bütün bir insani anlama asla sözler olmaksızın ve asla zamanın dışında gerçekleşmez. Geçmiş şimdije intikal ettiren ve geleceğe götüren*

temel tarayıcı dildir. Bütün bir anlamının, tarihsel olarak şekillenmiş bulunan şimdimizin herhangi bir konu ya da nesne hakkındaki yorumumuzu bilgilendirdiği yer durumundaki tarihsel bağlam içinde gerçekleşmesinden, dilde içkin olmamız sorumludur.” (s.143.) şeklinde ifade bulunmaktadır. Yazar burada anlamın dilselliğini ve filozofların oyun kavramına yaklaşımlarını Kıta Avrupası ve Analitik Felsefe perspektiflerinden ele alarak Gadamer'in anlamın dilselliğini ve tarihselliğini hangi düzlemde vurguladığını göstermeyi amaçlamıştır.(s.142.) Gadamer ile Wittgenstein'in dile yönelişleri ve onu ele alma biçimleri karşılaştırıldıktan sonra Gadamer'in dili anlama çabası, dili tarihin süregiden parçası olarak ele alması, anlama ile dil arasındaki uyumun dil ile varlık arasında da olduğu gerekçesiyle tecrübe imkanlarının sonsuzluğu ile insan anlamasının sonsuzluğunu bir araya getirmesi sonucu, dil ve varlık arasında geliştirdiği böylesi bir dilsel kuram Gadamer tarafından şu ifadelerle temellendirilmiştir; “İnsan aklı dilseldir ve hakikat, kendisini ancak zamansallıklar ve tarihsellikler içinde ifşa eder.”(s.149.)

Anlama ve Gelenek eserinin, bir yüksek lisans tezinin yayına hazırlanmış hali olması nedeniyle, her şeyden önce araştırma yapma ve bir sentez oluşturma açısından felsefe, din felsefesi, felsefe tarihi ve ilgili alanlarda çalışma yapan araştırmacılara çok güzel bir örneklik sunduğu kanısındayız. Gadamer'in anlamayı yöntem kıskacından kurtardığını, tarihsellik ve ön yargı kavramlarından hareketle tin bilimlerini temellendirdiğini hermeneutik bağlamında öğrendiğimiz eser, alana dair genel bir kavramsal çerçeve ve tarihsel arka plan ile okuyucunun takdirine sunulmuştur. Hermeneutiğin Gadamer ile ulaştığı seviyeyi anlama ve gelenek bağlamında literatüre kazandırmış olan *Anlama ve Gelenek* eseri hermeneutik çalışmalara Gadamer bağlamında önemli bir katkıda bulunmuştur. Son olarak Gadamer hermeneutiğini geçmiş anlama faaliyetlerimiz ve günümüz Türkiye'sindeki anlam ve yorum faaliyetleri ile birlikte ele almak çalışmanın sınırlarını aşacağı gerekçesiyle ele alınamadığını düşünmekle birlikte, yapılacak olan yeni çalışmalara esin kaynağı olacağını düşünmekteyiz.